

EXAMENUL NAȚIONAL PENTRU DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR
19 iulie 2023

Probă scrisă

LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ

Model

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de patru ore.

I. TÉTEL

(60 punct)

Olvassa el figyelmesen a következő szöveget, majd oldja meg a feladatokat!

Tavas van, az a nap, amikor felkerültek a kabátokra a sárga csillagok, hipp-hopp, egyszer csak ott voltak, egyik pillanatról a másikra. Mész végig a sétányon a fák között, és jön szembe veled a legjobb barátnőd, Bertuka, messziről meg lehet ismerni a szép sötét meggyvörös kabátjáról, maga szabta és varrta, gyönyörű fényes tafotából, nagyon szép, egészen franciás, Bertuka egy divatlapban látta meg, valami színésznő viselte, onnan vette a mintát. Bertuka nem úgy jön, ahogy máskor szokott, nem, valahogy botorkálva és előredőlve lépked, messziről látod rajta, hogy baj van, a haja is ki van bomolva, pedig máskor mindig magasra rakott, szigorú kontyokat visel, és amikor melléd ér, mintha észre se venne, menni akar tovább, és közben a haját babrálja, mint aki meg van zavarodva, megállsz mellette és kérdezed, hogy mi baj van, Bertukám, és Bertuka rád se akar nézni, meg se akar állni, hanem csak azt mondja, hogy semmi, és tényleg menne is tovább, de te megfogod a könyökét és mégegyszer megkérdezed, hogy mi a baj, és akkor Bertuka végre rád néz, és egészen szürke az arca, és azt mondja, hogy minden, és közben ránt egyet a vállán, és a hajtincsei a mozdulattól felemelkednek és hátrarepülnek a válla fölött, és te akkor meglátod a mellén a csillagot, szépen körbehímzett sárga szaténból van. Amikor meglátja, hogy nézed, el akar rohanni, de te még mindig fogod a karját, és rákiáltasz, hogy várjon, nagyon kéred, ne menjen el, és magad felé rántod, és akkor Bertuka mégiscsak megáll, és akkor leültök egy padra, ott, a sétány szélén, azelőtt is sokszor ültetek már azokon a padokon, de ez most más, most sokáig nem szóltok semmit, és aztán Bertuka egyszer csak azt mondja, hogy azt hitte, ha szép díszesre csinálja, ha szépen hímzőszegéssel körbevarrja, akkor meg fogja szeretni, akkor nem fog annyira fájni, hogy fel kell varrja, de hiába dolgozott rajta annyit, akkor is csak ugyanazt jelenti, és nem gondolta volna, hogy az emberek ettől a darab rongytól máshogy fognak ránézni, de igenis máshogy néznek, érezte, ahogy jött végig a főtéren, mindenki másképp nézett rá, tudd meg, hogy mindenki, még a te Apud is, aki pedig mindig szokott köszönni, de most nem köszönt, hanem úgy nézett rá, mint azelőtt egyszer se, soha.

Te akkor azt akarod mondani, hogy nem igaz, csak képzeled, vagy biztos csak a szélütés miatt van, az nem lehet, hogy Apuka éppen őneki ne köszönjön, de nem tudod kimondani, hanem csak átöleled a vállát, és mondod, hogy ne sírjon, pedig Bertuka nem is sír, hanem csak ül ott a padon és a csillag egyik ágának a hegyét birizgálja, és amikor megint megszólal, a hangja olyan hideg és sima, mint az üveg, úgy mondja, hogy tudja, hogy el fogják vinni, őt is, és Miklóst is, és Bátykót is, és a szüleit is, az egész családját, és a rokonait is mind, és mindenki mást is, el fogják vinni őket és meg fogják semmisíteni, hallotta, hogy a szülei éjszaka erről beszélnek, azt mondták, hogy csak rémhír, de biztos, hogy nem az, mert Bátykó is mondta, hogy nem, ő azért menekült ide hozzájuk Lengyelországból, mert ott már megtörtént, ami itt csak most fog, és senki se akart hinni neki, de ő akkor is tudja, hogy Bátykó igazat beszél, mert megálmodta az egészet előre.

Bertuka elhallgat, és akkor te meg akarsz szólalni, azt akarod mondani, hogy ne féljen, mert nem lesz semmi baj, de nem tudsz megszólalni, csak ülsz ott, a legjobb barátnőd mellett, és hallgatsz, és látod, hogy Bertuka ujjai a csillagot birizgálják, a körmei a szép, sűrűn hímzett szegélyt kapargatják, egy szál kifoszlik belőle, aztán egy másik is. Bertuka megint megszólal, tiszta hülyeség, tudja, hogy mindennek vége lesz, de most mégis az fájt neki a legjobban, hogy fel kellett

fércelni a kabátra a csillagot, mert ez az anyag olyan sűrű szálú és olyan finom szövésű, hogy ezután már örökre meg fog maradni rajta a varrás nyoma.

(Dragomán György: *Máglya*. Részlet)

1. Írjon ki a szövegből három különböző alárendelő kötőszóval bevezetett mellékmondatot!
3 pont
2. Emeljen ki a szövegből két olyan igei állítmányú mondatot, amelyben tárgyi szerepű főnévi kifejezés szerepel fókuszpozícióban!
2 pont
3. Adjon egy-egy példát a szövegből tagmondatok közötti és egy tagmondaton belül megjelenő ok-okozati viszonyra!
4 pont
4. Azonosítsa az -ás végződés szerepét az alábbi példákban! Vegye figyelembe, hogy az aláhúzott végződés nem minden esetben teljes morféma!
nagyon szép, egészen franciás
de ez most más
a varrás nyoma
3 pont
5. Mutassa be a szöveg kommunikációs tényezőit, és vonatkoztassa a fenti szövegrészletben megjelenő beszédhelyzetre!
8 pont
6. Mutassa be az elbeszélő és Bertuka viszonyát!
5 pont
7. Értelmezze a következő részletet:
Bertuka ujjai a csillagot birizgálják, a körmei a szép, sűrűn hímzett szegélyt kapargatják, egy szál kifoszlik belőle, aztán egy másik is. Bertuka megint megszólal, tiszta hülyeség, tudja, hogy mindennek vége lesz, de most mégis az fáj neki a legjobban, hogy fel kellett fércelni a kabátra a csillagot, mert ez az anyag olyan sűrű szálú és olyan finom szövésű, hogy ezután már örökre meg fog maradni rajta a varrás nyoma.
5 pont
8. A fenti regényrészletből (vagy más kortárs regényből) kiindulva írjon értekezést körülbelül két oldal terjedelemben a következő címmel: *Családtörténetek történelmi táblóval!* Értekezésében vegye figyelembe a következő szempontokat:
 - a valóság és a valóságváltozatok szerepe a történetmondásban
 - a történetalakítás és időkezelés jellegzetességei
 - az alakteremtés sajátosságai
 - az elbeszélői magatartás sajátosságaiAz értekezés megfogalmazási módja külön elbírálásban részesül, melynek szempontjai a logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyes fogalom- és nyelvhasználat, helyesírás, valamint az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása. A szövegalkotásban nem kell figyelembe venni a szempontok sorrendjét. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.
30 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Készítsen egy óravázlatot VIII. osztályos diákok számára, amelyben a következő tantervi részletben említett kompetencia fejlesztése a kitűzött cél!

„2. Írott szövegek értése és értelmezése

2.3. Az irodalmi szövegek tematikus-motivikus kapcsolódásainak felismerése

- gyakorlatok az azonos témájú művek összehasonlítására adott szempontok mentén

- gyakorlatok a téma és műfaj összefüggéseinek felismerésére

- gyakorlatok a különböző irodalmi szövegek azonos tematikus motívumainak megfigyelésére és értelmezésére (pl. beteljesült/beteljesületlen szerelem, felnőtt-gyerek viszony stb.)”

(Tantárgyi program. Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv) V-VIII. osztály. OMEN
3393/28.02.2017)

Figyeljen a következő szempontokra:

- a. Az óravázlat összehangolása a kalendarisztikus tervvel és a tematikus tervvel
5 pont
- b. Az óravázlat formai és tartalmi követelményeinek betartása (fejléc, mozzanatok stb.)
5 pont
- c. A tartalmi elemek összehangolása a fejlesztendő kompetenciával, tanulási tevékenységekkel, módszerekkel és az értékeléssel
5 pont
- d. A tudományos ismeretek igényes alkalmazása
5 pont

- e. A megadott tantervrészlethez való igazodás, a tantervnek megfelelő, helyes fogalomhasználat **5 pont**
- f. A megadott szövegek felhasználása **5 pont**

Az óravázlat tervezéséhez használja az alábbi szövegeket:

Anya és apa csak ültek. Bori néha azt érezte, szavak nélkül is értik egymást, pedig apa az újságot lapozta, átfutott a főcímeken, anya meg csak hajlítgatta meg egyenesítgette az ujjait, mert anya reumás volt, s mikor változott az idő, fájtak az ízületei. [...]

Anya abbahagyta az ujjropogtatást, rátette kezét apa karjára. Megint csak hallgattak. „Hogy csinálja? – tűnődött Bori, s elkezdte áztatni a balját. – Hogy csinálja, hogy ilyen némán beszélget vele? Most megnyugtatja, pedig mikor megjött, szinte megpattant az idegességtől.”

Hirtelen mozdulatára leesett az öléből a körömmolló. Apa ránézett.

– Átrohantál az úttesten, mikor piros volt a lámpa.

Elvörösödött, hebegett valamit. De borzasztó, meglátta! Apa annyira félti őket, s kivételesen igaza is van, mert az úttesten könnyen elűtheti valami. Milyen boldogtalan teremtes is ő, éppen ma veszi észre! Ma! Nem mert apjára nézni, még csak mentegetőzni se, szégyellte magát. Trolivezető gyereke volt, mióta élt, tudta, hogy nem szabad átfutni, ha tilost mutat a lámpa. Ám amikor apa rákezde, hogy Szilviát is látta vele, és hogy minek néz rá úgy, mint valami bálványra, minek ölelgeti azt az utálatos majmot, azt a senkiházi lányt, aki elvárja, hogy öreg emberek is előre köszönjenek neki, és akit még soha az életben nem látott senki semmi hasznos tevékenységben, elszállt belőle a zavar és a büntudat, helyet adott valami kemény, dacos haragnak. Mit szól bele apa mindenbe? Mit bosszantja örökké Szilviával? Hát beleszól ő, kivel barátkozik apa? Mit hisz, rabszolga a gyereke, jobbágy?

– És egyáltalán, ötödjére látlak déltájt a Szívárvány körül. Mostanában mindig ott lábatlankodol a sarkon – mondta apa. – Mit csavarogsz örökké? [...]

– Nem csavargok. Tudod, hogy sose csavargok. A ruhát nézem, amire a nyáron kerestem, a kertészetben.

– Micsoda?

Most teszi magát, hogy nem érti, miről van szó, de most már mindegy, belekezdett, elmondja. Zuhogtak a kerek mondatok munkáról, pénzről, az ember jogairól, a kék ruháról meg a tűsarkú cipőről. Közben vágta a körmét, nem nézett apára, így valahogy könnyebb volt beszélnie.

Sikerült összefüggően, világosan elmondania, mit akar: miután apáék nem látják be, hogy ő már nagylány, divatos frizura jár neki, emberi ruha, nem kényszeríti apáékat, hogy megvegyék, amit szeretne, megkereste a rávalót. Megszárogatta az ujjait, és végre feltekintett, haragos-e apa. Illés Károly arcán nem indulat látszott, inkább derű. Lehet, hogy kineveti?

– Ezért dolgoztál hat hétig? – kérdezte apa. – Azt hittem, másra gyűjtesz. Jókai összesre, biciklire...

Ugyan már, Jókai összes! És bicikli, mikor neki autó kellene!

– Gyerek vagy te még, kislányom – mondta apa minden harag nélkül. – Míg fel nem nősz, úgy öltözzöl, ahogy mi szeretjük. Elmászkalni naponta egy kirakat elé... nem érzed, hogy ilyet nem tesz felnőtt? Tűsarkú cipő, hogyne! Ne vedd meg, Boriska, úgysem engedem meg, hogy viseld. [...] Addig örülj, amíg gyerek vagy, míg gondolkodnak helyetted. És ne hallgass az Auer lányra, ezerszer megmondtam. Jutkával barátkozz. Jutkának sose jutna eszébe ilyesmi.

(Szabó Magda: Születésnap. Részletek)

Dani lefagyott.

Az anyja eddig egyetlenegyszer jelent meg valahol váratlanul: amikor a nagyapja infarktust kapott, s az intenzív osztályon az volt az utolsó kívánsága, hogy elbúcsúzhasson az unokájától. [...]

Most valami azt súgta a fiúnak, hogy nem ússza meg ennyivel.

– Beszáltnál, Dániel? – pattant ki a kocsiból az anyja. Kinyitotta az utasoldalt, megvárta, amíg Dani megkapaszkodik az ajtóban, s feláll, boszorkányos gyorsasággal bevarázsolta a fiú összes cuccát kerekesszékestül-iskolátáskástul a csomagtartóba, aztán visszaült a kocsiba, és anlkül, hogy köszönésre méltatta volna a többieket, elhajtott.

– Mi ez, anya? Megmondanád, mi a franc van? – értetlenkedett Dani.

– Ezt, azt hiszem, inkább én kérdezhethném! Kicsit mintha sok dolgot titkolnál el előlem az utóbbi időben. Ha Hinkelmann tanárnő nem telefonál rám, eszembe sem jut megnézni az e-naplót. Te meg valahogy nem szóltál, hogy megint intőt kaptál. Illetve rovét! [...] El tudod képzelni, milyen érzés volt nem tudni semmiről? Eltitkoltad a verekedést... [...] Egyszerűen nem ismerek rád. Dani, tudod jól, hogy a mi helyzetünk egy csomó dolog miatt különleges...

A fiú dühösen nézte az anyját, az pedig, mintha betanult szöveget mondana, látszólag mindenféle érzelem nélkül magyarázott a szélvédőnek. De az ujjai remegtek, ahogy két sebességváltás között rágyújtott.

– ... mi nem engedhetjük meg magunknak, hogy átverjük egymást, vagy hogy úgy viszonyuljunk egymáshoz, mint egy átlagos kamasz és a szülei! – fújta ki a füstöt a letekert ablakon. – Te csak rám számíthatsz, és a helyzetedből adódóan inkább szükséged is van a támogatásomra. És nagyon jól tudod, hogy mindig is igyekeztem mindent megadni neked, akkor is, ha teljesen egyedül kellett végigcsinálnom ezt a tizenhat évet... Nem szemrehányást akarok tenni neked, de hogy képzeled, hogy a biológiatanárodtól kell megtudnom, hogy felvettek az iskolai zenekarba?

– Az nem is iskolai zenekar! Csak a Somék ballagási műsora...

– Dániel, ne hazudj! Pontosan tudom, miről van szó! Hinkelmann tanárnő még a nevüket is megmondta! Rájuk kerestem, és mit kellett találnom? Mit?

„Néhány jó számot, meg pár pörgős koncertvideót, amiben te gitározol. Iszonyú büszke vagyok rád, Dani!” – suhant át a fiú fején egy lehetséges válasz, amit akár az anyja kérdésére adhatott volna valaki. De nem az anyja.

– Egy rémes kocsmakoncertet! Egy csomó részeg gyereket, akik úgy ugrándoznak a színpad előtt, mintha megbolondultak volna! [...] És amikor jobban megnéztem, látom, hogy az én gyerekem is fenn van a színpadon?! Hogy kerültél te egyáltalán oda?!

(Mészöly Ágnes: Szabaddábon. Részletek)